

Milutin Garašanin: O poreklu S spirale u vinčanskoj grupi (Starinar, Organ Arheološkog instituta Srpske akademije nauka, knjiga II, 1951, str. 267—269, 1 slika, nemški povzetek).

V vinčanski kulturni skupini imamo v posameznih periodah, ki pa ne spadajo med najstarejše, uporabljen kot ornament tudi motiv S in spiralo. Glede na dejstvo, da se ta ornament ne uporablja v najnižjih, t. j. najstarejših plasteh, temveč šele kasneje, je popolnoma upravičeno vprašanje, kdaj ga je začelo prebivalstvo vinčanske kulturne skupine prvič uporabljati. Ravno tako je upravičeno vprašanje, odkod je ta motiv oz. ta ornament došel v to kulturno skupino. Ta vprašanja so tudi dala avtorju povod, da je v tem svojem članku načel eno od mnogih vprašanj in problemov vinčanske kulture. Avtor popolnoma pravilno vidi pri tej vrsti ornamentike dva tipa, in sicer v zvezi s posodami, na katerih so takšni ornament. En tip se po njem nahaja v vinčanski skupini še kar na tujih posodah, ki tako po ornamentiki kakor po obliki in strukturi pripadajo tiški kulturni skupini, drugi tip pa zopet na posodah domače izdelave, ki so tipične za vinčansko kulturno skupino. Tako obsegajo najzgodnejši primeri motive S, kakor avtor pravi, na importiranih posodah tiške kulturne skupine, in sicer na trebuhu in vratu; med njimi je kot prvi primer velika pitos-amfora z globine 7,445 m, ki ima tudi antropomorfen lik. Šele kasneje se je pa začela uporabljati tudi prava spirala. Vendar pa obstaja razlika tudi v uporabi oz. predstavi samega motiva S. Medtem ko so na importiranih posodah motivi S zaključeni in izdelani le linijsko, motiv S na domačih posodah ni izdelan v celoti temveč v izrezih, tako da pravilno sliko ornamenta dobimo šele s suponirano podaljšavo. Na drugi strani so pa ti motivi na domačih posodah izpolnjeni tudi z vbodi; tega na importiranih tiških primerih nikdar ne dobimo.

Na temelju medsebojnega odnosa motiva S in spirale v Vinči sklepa avtor, da se motiv S javlja tu istočasno tako na importiranih kakor na domačih posodah. Pač pa naj bi jih bila domača keramika prevzela iz tiške kulturne skupine, in sicer z importom, ki je došel v Vinčo.

Pri vprašanju importa iz tiške kulturne skupine v Vinčo bi omenil tudi le, da se mi zdi dokaj malo verjetno, da so velike pitos-amfore bile ravno tako importirane. O tem vprašanju bom detajlneje govoril na drugem mestu.

Josip Korošec

Branko Gavella: Osnovi preistorijske arheologije (paleolit-neolit-bronza-halštatt). Beograd 1952, str. 1—94.

V knjigi »Osnovi preistorijske arheologije«, ki je izšla kot skripta, se zdi, da je avtor želel zajeti in podati istočasno tako sintetično snov kakor dati tudi sliko materiala. Čeprav bi bilo možno to nekako združiti, vendar avtorju to ni uspelo. Toda pri eventualni možnosti bi zaradi verjetno omejenega prostora trpela ena smer na račun druge. Kar pa vidimo v »osnovah«, je popolnoma razbitost gradiva; avtor z nepopolne slike ene teme skače na drugo, ki je ravno tako izredno pomanjkljiva. Nastale so tudi ogromne vrzeli, čeprav bi se te dale lahko izpolniti, ako bi se manj pomembni odstavki izpustili. Teh je pa precejšnje število.

Sodeč po naslovu bi tu pričakovali osnovne pojme, pa naj bodo zajeti na ta ali oni način iz predzgodovine celega sveta. Vendar pa temu ni tako. Avtor se zadevno sicer ni nikjer ograbil, vendar pa kljub temu prikazuje le predzgodovino Evrope in še to le v glavnem predzgodovino južne in srednje Evrope in v posameznih oddelkih delno zahodne. Severnoevropske predele pa tudi vzhodne omenja le mimogrede, medtem ko izvenevropske arheologije oziroma predzgodovine sploh ne obravnava. S tem so tudi ta skripta dobila le bolj lokalni značaj, oziroma jih lahko smatramo le za nekakšen poskus, očrtati predzgodovino posameznih delov Evrope. Toda danes se moramo resno vprašati, ali v takšnem splošnem orisu, ki ni